

gyelmeztet bennünket, hogy az elválasztó elemek kivételével egyetlen helyütt sem alkalmaz rímet, hanem, mert a megnövekedett szótagszámú jambikus sorpárok a szintén jambikus elemekből építkező strófákat szabályos kereszt alakúra tagolják. Kereszt a vers grafikai képe, amelyet voltaképpen két antifóna alkalmazása képez a szövegben, s bár a költő előre jelezte, mellőzi a rímet, a sorok váratlan niebelungi versmértékével minden csengőnél csengőbb zenével érzékelteti a vers templomi muzsikáját. A csodát aztán csodával tetézi, megvan a megfejtés, csak hangosan olvassuk el, amit írt. A két antifóna három egyházi éneket tagol, harsog a katolicizmus viharos szépségű himnusa, ott muzsikál az ütemekben félreérthetetlenül: *Vexilla regis prodeum*. Háromszor. A régi holt kanonok és persze Isten dicséretére.

Kukorelly Endre

H.Ö.L.D.E.R.L.I.N.

H. Der Zeitgeist

Ha semmi erő meg sose fogja, mert
végképp a szívből szakad, *der Schlimme nur*
wird schlimmer, és a jó ha jobb lesz
és feketébe forog fehérből,

ha túl Vad, csak nagyon szeliden. Lehet,
szelid erővel megtartható a Vad
édes fogságban, mert a szívből
szívesen ellakozik a Vadság.

De Ó áll kívül is. Belevész azért.
Kint elpusztul. Ha bárhova áll is Ö,
zu wild, zu bang ist's ringsum, und es
Tümmert und wankt ja, wohin ich blicke,

kint elpusztul, és legbelül is, a Vad.

Ö. Des Morgens

Önmagához
nem tér meg senki, ha fölbred,
az mindig más,
más valaki, felül az ágyban
és kimeredt
szemmel nézi a falat, reggel

más látható,
 kis szögnyomok az ajtó mellett
 egy idegen
 ajtó szárnya, idegen szöveg-
 nyomok, azt a
 repedést a mennyezeten, az
 nem volt meg, egy
 képet, most látja először, nem,
 mert nem ilyen
 dolgok között aludt el. Reggel,
 sötét. Előbb
 fut befelé a tekintet. De
 meddig belül.
 Mi állítja meg. Onnan pedig
 vissza, ki, el
 a falig. *Um die grauen Gewöl-
 ke streifen
 rötliche Flammen.* Szép, idegen,
 világít. Mert
világol, beragyogja a Nap.
 Voltak ilyen
 repedések. És éppen ez volt.

L

Mein Eigentum

(Lehet, hogy ezek megmaradnak. Ezek már megmaradnak.)
 (Hogy ezek is én voltam valaha, lehetséges. Nem tükör. Mind
 külön van, mégis ugyanaz az édes-keserű íz. Ugyanolyan sza-
 gú. Ez, pontosan így.)

(Ezt pedig lenyeltem. Inkább, hogy biztos legyen. Elég szar
 érzés, alig csúszik. Nem kellett volna, nyilván, vagy nem?
 Ugyanazt a keserű ízt tartogatja.)

(Van nálad egy tükör? Szakadozik a)

(Én úgy nézek arra, ami körülvesz, mint a lélek széjjelmászka-
 darabkáira. Bármilyen külön kerülhet. És bármire rákerül a por.
 Bármin megül a por. A szegénylősök direkt vastag bugyit húz-
 tak, a szárát lehúzkodják a térdükig, a korcát pedig a nyaku-
 kig felrúncigálják. Azoknak a lányoknak a melle. Azoknak.
 Azoknak a nőknek a melle. Szeretet. Nehéz álom. Nehéz
 álomból felriadni. Szép látszatok. Tiltás. Lelassulás. Dühöd-
 pillantások a villamoson. Egy csatorna elmozdított fedele.
 Mert minden külön darab test lelassítja, de lassítja csak. És
 bármilyen iz csak pillanatokra múlja fölül. Mert)

(ez így van az enyém. *Ernst war ich's, doch wie Rosen, verganglich
 war Das fromme Leben, ach!*)

(Minden darab test.)

(Előbb beharapni a homlok alatt, a szemüregnél, és leszakítani a fejtetőt. Aztán a száj magasságában áttörni a koponyát, végül a maradék állrészt leszakítani a nyakról.)

(Ez pontosan így van.)

D. Geh unter, schöne Sonne

De nem az árnyék változik ezüstből
ólomszínűre át, vagy a nap fénye,
csak fáradoznak és aggódnak.
És remeg a kimerültségtől. Mert

csak te változhatsz meg. De ha más nem, ha
nincs Változók, csak te vagy a változó,

*Denn mühenlos und stille bist du
Über den Mühsamen aufgegangen,*

mégsem borúl sötétség az egész fölé,
és nem a lelket tölti csak el a csönd.

Nem fárad el és nem reszket, mert
van, aki nem. Aki nem. Én mégsem.

E. Die Heimat

(1)

Ezen a helyen a fájdalom
olyan áttetsző, mint az üveg.
Mint egy pohár víz. Mert ezen a

helyen a fájdalomhoz lehet
legjobban hozzájutni. És a
fájdalom körül igyekvőkhöz
is. Fájdalom körüli ügyek.
Drum bleibe dies. Nem, mert ez a hely
láthatatlan. Vagy más szabályok
szerint látható csak. Mert itt nem
segítenek elfelejteni.
Nem engedik. Mivel ezen a

helyen ő nem engedi meg azt,
hogy elfelejtsem. Ami pedig
felülmúlja őt, azt szétbontja.

(2)

A Még Mindig Tanulok nevű
utcában lakom. A mi házunk
olyan, mintha egy túl nagyra nőtt

madár zuhant volna le rá az
égből. A szemközti ház pedig
egy rózsához hasonlít. Erős
rózsaillat. A szomszédban egy
jókedvű család lakik. Bár az
is lehetséges, hogy a falon
csak a vidámság hallatszik át.
Nem vadulnak. Nagy vidámság a
szomszédból. Tessék lenyelni.

Tessék csak nyugodtan lenyelni
ezt a szomszédból áthallatszó
nem valami vad vidámkodást.

R. Die Götter

Reggel az egyik istennő a bugyit keresi.

Az istenek istennők.

Egyik szerint én ne nézzek oda, mert ilyenkor, reggel, ő most
ronda. Vagy pedig a fejére borít valamit és kivonul, és nem
nyitja ki a fürdőszoba ajtaját. Vagy becsukja. Vagy hogy hagy-
jam el a helyiséget.

Aztán van istennő, aki ha felébred, bemászik a paplan alá, és
ott keresgél. Aztán megfordul, elhelyezkedik, és még alszik
pár órát. Nyak, pihegés. *Ihr guten Götter! arm ist, wer euch nicht
kennt.* Mert ő nem fog feljönni.

Jó, feljön, de nem.

Nem, mert folyton

nem kitalálja, de van, mert

kell lennie valami akadálnak, hogy aztán az az akadály le
tudjon dőlni. Mert az istennők habok.

Hab-e valamennyi istennő?

L. Lebensalter

Lehet, hogy egy gonosz inkább megijed.

Ha ez most kicsúszik, gondolta el, a kezem közül, és ki is
mondta a gonosz, akkor öregszem. Ha kicsúszik vmi a keze
közül, akkor azért, mert már öregedek.

Ledobták őt, gondolta.

Öregszik egy óriás. Öreges. *Jetzt aber sitz ich unter Wolken, und fremd Erscheinen und gestorben mir Der Seligen Geister.*

Az, amit elveszítetek, szembefordul velem.

Ha elveszitem, gondolta. És inkább megijedt, mint csodálkozott, mert ő ott áll valóban egy kirakat előtt, a tenyerét az üveglaphoz tapasztja, az ujjja nyoma élesen válik el a keze melegétől az ablakra kicsapódó párától. Ha elveszitem.

Mert ő maga ott áll. De hol?

De ha elveszítette, miért nincs szemközt mégsem az elveszített. Miért nincs ott ugyanaz?

Mert ez az egy gonosz inkább megijedt, amikor a kirakat üvegében nem magát pillantotta meg, hanem azokat, akik mögötte álldogáltak.

I. Der Main

Itthon maradni vágyakozáskor. Minden vágyakozó otthon üldögél. Egy mélybordó cserépkályha, annak támasztom a hátamat. Szoba, ablak, cseréptető az ablak előtt, hazaiak. Fölkapcsolok egy lámpát a vágyakozáshoz. Nem mászkálok el. Nem mászkálok, nem lustaságból, föl se állok, nézem kinn a kora téli szürkületet. Nem egészen az.

Nem az, hanem valami narancsszínű város. Körben piros hegyvidék. Nagy tengerkék tintafolt, tenger, tinta, égboltozat. Csupa női hús és lelkek. A lányok lelke húsból. Sokkalta gyorsabb lelkesülés. Egy aranyból kiöntött forró lányalak. Távoli hegycsúcs vöröslik, és olyasmi bogarak repdesnek, mint a szaloncukor. Röpködő szaloncukik. Szeret a lakosság enni, sétálnak, eszegetnek, senkiben nincs semmi szégyenérzet. Szabadon sétálgató zsiráfok, szabadon szédelegnek. Néhol nagyobb kupac élénkzöld, takaros zsiráf-szar. Lehet nyugodtan kúrni a parkolóban. A nők magasak, gömbölyűek és babaszappanszaguk van. Ábrándoznak egy padon.

Die liebe Vaterlandsboden gibt mir wieder Freude und Leid.

Doch nimmer vergeß ich dich, So fern ich wandre, schöner M.

N. An die Hoffnung

Nyitottak egy új üzletet meg egy presszót.

Itt nagyon rossz.

Végig az Izabellán a Rózsák teréig.

Nekikezdtem, ugye?

Aztán visszafelé a Rózsa utcán. Nincs kedv. Nem húzódok fél-

re. Nem söprögetnek. Itt szoktam sétálgatni, o, *Schröcke mit andererem nur das Herz mir*. Senki ismerősbe nem akadok.

Kijött egy beteg a kórházból, ül a padon, ősz, napsütéses, nézegeti a templomból kifelé tartó öregasszonyokat. Recseg az orrával. Van mit csinálnom.

Die liebliche Zeitlose mir am Herbsttag aufblüht. Még volt mit csinálni.

Ez tulajdonképpen egy verseny.

Én, a szívem, ez a beteg férfi, meg ezek az öregasszonyok.

Thomka Beáta

HÖLDERLIN NYELV-ÉGBOLTJA

Szépségtől, szerelemtől ragyog Hölderlinnek a GEH UNTER, SCHÖNE SONNE (ESTI ÓRÁN, 1799) című ódája, újkori naphimnusza. Nincs „tengerével bömbölő mord idő”, pásztori berkek, liget veszik körül a megszólalót, mégis érződik „a béke s csönd elmúlása”, „a fény aranyá”-nak lassú tompulása. Minden együtt van még, ami az ódák és himnuszok magasztosságát létrehívta, ám a harmonikus lelkesedést eleinte alig észlelhető megrendültség járja át. Magasztosság és megindultság lehetőleg egyensúlyban tartja egymást, s csak egy idő múlva sejtjük meg, hogy a lemenő napot megszólító Szerelmes múlt időben beszél, hogy nem most nézi „az ég követjét”, Diotimát, csupán földézi saját tekintetének irányát, melyben „égve s vágyva, a fény aranyáig ívelt” róla pillantása. A lemenő napot rajongva nézi ugyan, de a fényeit lassan magával vonó égitestben a tőle végérvényesen távozó lényt látja – ismét. A fény aranya metafora Diotimát, Istent, napot és a Létet egyesítő nagy erejű jel, vágykép és jelkép. Rendkívül nehéz e lélektörténet nyomon követése, hisz az elme már túl van a belátáson, mely szerint Kafka szavaival „ő, remény, az van elég, határtalanul sok remény van – de nem a mi számunkra”. Az érzékek hallatlanul élesek, a képzelet tökéletesen föl szabadultan mozog, a földi szem mezőn, virágon, felhők ezüstjén pásztázik, minden észlelet eleven, s mégis párássá válik. Az utat, melyen látvány, érzés, eszmény és emlék szétválaszthatatlanul jelképiesül, alig látható permet vonja be.

Ha az olvasatbenyomásokat a formai reflexió síkjára vetítjük, különös dilemma elé kerülünk. Hölderlin költészete korszakzárást, szintézist és korszaknyitást egyesít, s ebben a naiv/szentimentális, klasszicizmus/romantika áthajlást a modernség elemével bővülőnek mondhatjuk. Az átfogó kategóriák és váltásaik nem elvont síkon, hanem a műfajokat alakító, vezérlő dimenzióban érvényesülnek, s talán még pontosabban, éppen ezekből nőnek ki. Ahhoz, hogy Hölderlin lírai formái Goethétől Rilke felé mutassanak, belülről kellett valaminek bekövetkeznie az ódában, himnuszban és elégiában, illetve az általuk befogott műfajközi térben. Egymással átfedésbe, érintkezésbe kerültek olyan mozzanatok, melyek véletlenül sem törnek meg látványosan a formaalakító